

УДК 338.1.631

DOI: 10.31732/2663-2209-2020-60-178-186

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ТА ЇХ ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Бойко М.В.

*старший викладач кафедри економіки управління персоналом, Центральноукраїнський інститут ПрАТ ВНЗ
«Міжрегіональна академія управління персоналом», м. Київ, вул. Варшавська, 2, 25000, Україна,
e-mail: boyiko-max@ukr.net, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6649-5021>*

TRENDS OF DEVELOPMENT OF AGRICULTURAL ENTERPRISES AND THEIR FINANCIAL SUPPORT

Boiko M.

*senior lecturer department of personnel management economics, Central Ukrainian Institute of PrJSC "Interregional
Academy of Personnel Management", Kyiv, st. Varshavska, 26 25000, Ukraine,
e-mail: boyiko-max@ukr.net, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6649-5021>*

Анотація. Сільське господарство є однією з ключових галузей народного господарства, оскільки забезпечує населення продуктами харчування і сировинною базою легкої та харчової промисловості. Це галузь народного господарства, яка спрямована на забезпечення населення продовольством і отримання сировини для цілого ряду галузей промисловості. Адже від наявності та якості продуктів харчування залежить життя і здоров'я людей, а рівень розвитку агропромислового сектору держави є ключовим елементом її продовольчої безпеки. Україна має сприятливі умови для розвитку такого сектору, що дає змогу забезпечувати внутрішнє споживання якісної та екологічно чистої продукції АПК та нараощувати її постачання на світовий ринок. Попит на сільськогосподарську продукцію постійно зростає, оскільки збільшуються запити населення, особливо міського. Крім того сучасний стан сільського господарства дає можливість передбачати у розвитку сільськогосподарських підприємств один із шляхів його майбутнього перспективного розвитку. Активна динаміка економічних та політичних змін, що відбуваються в українському суспільстві вимагає активної та адекватної реакції. Зусилля мають бути направлені на мінімізацію негативних впливів на економіку суспільства та підвищення корисності від поглиблення економічної інтеграції. Таким чином, питання розвитку сільського господарства є дуже актуальним на сьогоднішній день. Метою дослідження є аналіз сучасних тенденцій розвитку сільськогосподарських підприємств. У статті розглянуто структуру сільськогосподарських підприємств України. Охарактеризовано ключові особливості сільськогосподарських підприємств. Розглянута динаміка ВВП, сільського господарства та його питомо вага. Проаналізовано фінансові результати підприємств сільського, лісового та рибного господарства. Оцінена структура джерел фінансового забезпечення сільськогосподарських підприємств України. Проаналізовано додану вартість та кількість найманих працівників в сільськогосподарських підприємствах. Визначено основні проблеми сільськогосподарських підприємств та надані пропозиції щодо їх мінімізації.

Ключові слова: сільське господарство; ринок сільського господарства; структура сільськогосподарського виробництва; стратегія розвитку сільського господарства; фінансове забезпечення; тенденції розвитку сільськогосподарських підприємств.

Формули: 0; рис.: 4; табл.: 2, бібл.: 17.

Annotation. Agriculture is one of the key sectors of the economy, as it provides the population with food and is the raw material base of light and food industries. It is a branch of the national economy that aims to provide the population with food and raw materials for a number of industries. After all, the life and health of people depend on the availability and quality of food, and the level of development of the state's agro-industrial sector is a key element of its food security. Ukraine has favorable conditions for the development of the agricultural sector, which allows to ensure domestic consumption of quality and environmentally friendly agricultural products and increase its supply to the world market. Demand for agricultural products is constantly growing as the demand of the population, especially urban, increases. In addition, the current state of agriculture makes it possible to anticipate in the development of agricultural enterprises one of the ways of its future prospective development. The active dynamics of economic and political changes taking place in Ukrainian society requires an active and adequate response. Efforts should be made to minimize the negative effects on society's economy and increase the benefits of deepening economic integration. Thus, the issue of agricultural development is very relevant today. The purpose of the study is to analyze current trends in agricultural enterprises. The article considers the structure of agricultural enterprises of Ukraine. The key features of agricultural enterprises are described. The dynamics of GDP, agriculture and its share are considered. The financial

results of agricultural, forestry and fisheries enterprises are analyzed. The structure of sources of financial support of agricultural enterprises of Ukraine is estimated. Value added and number of employees in agricultural enterprises are analyzed. The main problems of agricultural enterprises are identified and proposals for their minimization are provided.

Key words: agriculture; agricultural market; structure of agricultural production; agricultural development strategy; financial support; development trends of agricultural enterprises.

Formulas: 0; fig.: 4; tabl.: 2; bibl.: 17.

Постановка проблеми. Сільське господарство України є досить перспективною галуззю та одним із лідерів експорту продукції рослинництва та тваринництва на світових ринках. Окрім того, сільське господарство є основною рушійною силою для розвитку економіки країни та забезпечення добробуту населення. Україна має величезний потенціал для розвитку сільського господарства. Це відбувається, головним чином, через сприятливі природні умови для сільського господарства: родючий ґрунт і дуже сприятливий клімат на більшій частині території країни. Разом з тим для успішного просування в галузі необхідно забезпечити достатнє фінансове забезпечення виробничої та інвестиційної діяльності сільськогосподарського виробництва, особливо в умовах реформування та глобалізації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналізу сучасного стану, проблем та перспектив розвитку сільського господарства присвятили свої праці дослідники: А.Д. Радченко, М.Й. Хорунжий, Л.Ю. Мельник, П.Т. Саблук, В.Я. Месель-Веселяк, Б.Й. Пасхавер, Л.В. Молдован, В.В. Юрчишин та ін.

Однак значна кількість питань вимагає додаткових наукових досліджень та є актуальними сьогодні.

Формулювання цілей статті. Метою дослідження є аналіз сучасних тенденцій розвитку сільськогосподарських підприємств, їх фінансове забезпечення, а також визначити основні стратегічні напрями розвитку галузі сільського господарства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасні умови функціонування національних ринків передбачають наявність економічної та соціальної невизначеності. Такі явища

притаманні, передусім, через не вирішеність проблем у господарському механізмі, законодавчому полі, ринковій інфраструктурі, виникнення тривалих лагів в оновленні інформаційної бази та відсутності єдиної концепції вдосконалення агропромислового комплексу України.

Сільське господарство – справа людей, відданих своїй діяльності. Механізм створення та функціонування фермерських господарств в сучасних економічних умовах має свої особливості та відмінності [1].

Сільськогосподарські підприємства є самостійними суб'єктами господарювання, створеними компетентним органом державної влади чи органом місцевого самоврядування, чи іншими суб'єктами для задоволення суспільних та особистих потреб систематичним здійсненням виробничої, науково-дослідної, торговельної, іншої господарської діяльності передбаченому чинним законодавством України.

Багатогранність категорії «ринок» утруднює його вичерпну характеристику, а прагнення окремих авторів зосередити увагу на його ключових рисах сприяють появі дещо вульгаризованих визначень цього поняття. Навряд чи можна вважати суто науковим погляд на ринок, як на ланку, яка зв'язує виробництво товару і його споживання [2], адже і виробництво і споживання (попит і пропозиція) є рівноцінними елементами ринку. Так само не зовсім коректно вважати, що ринок – це обмін, організований за законами товарного виробництва і обігу [3]. Сільськогосподарські підприємства поєднують сфери виробництва та споживання аграрної продукції, а також включає їх у загальний економічний процес відтворення.

Суть ринкових відносин даної сфері зводиться до відшкодування витрат товаровиробників і отримання ними прибутку та задоволення попиту споживачів на основі вільного, взаємного узгодження, платності, еквівалентності та конкурентоспроможності [4].

Нестабільність і ризикованість сільського господарства змушували підприємства, залучені до виробництва продовольства на різних стадіях (від постачання матеріально-технічних ресурсів до торгівлі готовими харчовими продуктами, зокрема через систему

громадського харчування), об'єднувати чисельні, але розпорошені функції щодо формування пропозиції продукції шляхом створення відповідних організаційних структур. Цей процес отримав назву «вертикальна інтеграція», а сукупність основних і суміжних галузей із виробництва сільськогосподарської сировини, її зберігання, транспортування, перероблення, торгівлі тощо назвали агропромисловим комплексом (АПК)

Для того щоб краще розуміти структуру сільськогосподарських підприємств України доцільно розглянути рис. 1.

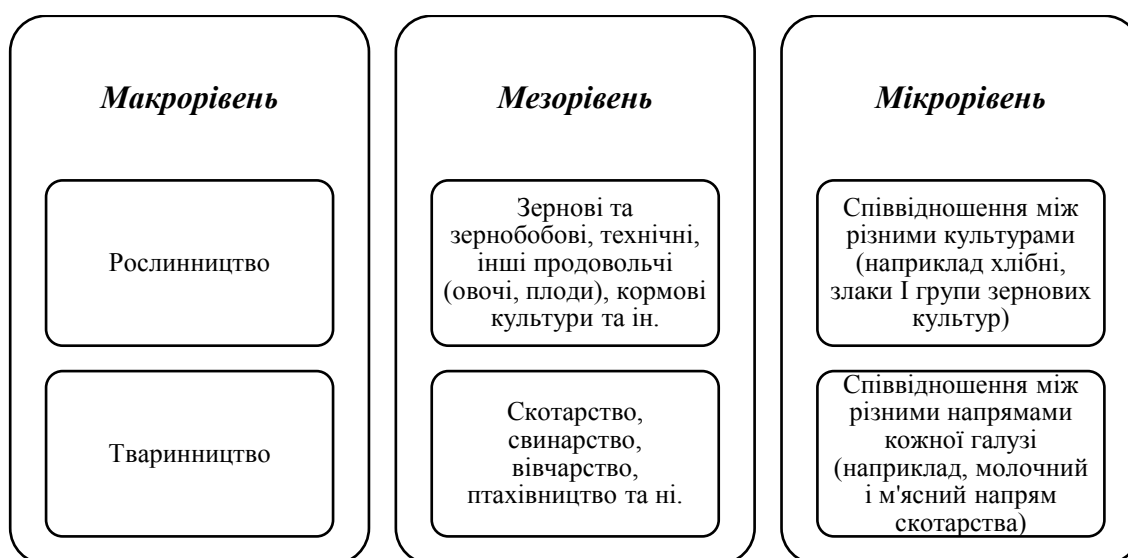


Рис. 1. Структура сільськогосподарських підприємств України

Джерело: складено автором на основі [5-8]

Сільське господарство як галузь має ряд особливостей, які у значній мірі визначають результати діяльності підприємств, серед них:

- засобами виробництва тут є живі організми - рослини і тварини, які розвиваються відповідно до біологічних законів. Тому в сільському господарстві дія економічних законів тісно переплітається з дією законів природи;

- основним засобом виробництва є земля вона безпосередньо пов'язана з процесом праці та виробництвом продукції. Її якісні та кількісні характеристики мають прямий вплив на результат діяльності суб'єкта господарювання;

- природні умови мають значний вплив на діяльність сільськогосподарських підприємств і в результаті потрібно володіти значним обсягом інформації для зменшення ризиків та невизначеності у процесі виробництва продукції;

- для виробництва сільськогосподарської продукції використовують територіальні ресурси, що в свою чергу, потребує великої кількості перевезень техніки, матеріалів (насіння, паливо, добрива) і продукції (картопля, буряки, зерно);

- «Продукція заради нової продукції» - у сільському господарстві отримані результати праці мають місце для створення нових засобів виробництва;

- існує часова затримка між робочим періодом та періодом виробництва, останній може бути виконаним лише за умови відповідного впливу природних факторів та безпосередньої участі людей (оранка, догляд, збирання врожаю);

- сезонність виробництва, що передбачає зміни в організації праці, ефективного використання трудових ресурсів;

- важливою складовою виробництва в сільськогосподарських підприємствах є водні ресурси, її відсутність у необхідній кількості в певних регіонах призводить до впливу на вартість продукції;

- транспортування засобів праці потребує значних енергетичних та грошових витрат [9].

Всі вище перераховані пункти дозволяють розглядати цю галузь як пріоритетну відносно інвестицій та державної підтримки.

З іншого боку, сезонність обумовлює характер виробничого циклу, а попит на вітчизняну продукцію рослинництва на світовому ринку крім позитивного зростання експорту спричиняє залежність від світових цін на зерно та олійні культури, рівень яких відчутно змінюється протягом всього року, вимагаючи від розробки ефективної політики транспортування та зберігання в разі, якщо вони бажають отримати високі результати.

Доцільно зазначити, що структура сільського господарства останнім часом зменшується в сторону рослинництва, знижуючи роль тваринництва. Поголів'я великої рогатої худоби за період незалежності скоротилося майже в 7 разів, корів — в 4,15 разів, свиней — 3,18, овець та кіз — 6,3. Тенденція скорочення поголів'я птиці, яке спостерігалось до 2001 року, змінилася у 2002 і загальне зростання до 2019 року зараз становить 65 % [10].

Ці результати разом зі структурою споживання населенням продукції тваринництва свідчать про погіршення показників якості споживання.

Комплексність взаємозв'язку тваринництва та рослинництва при скороченні обсягу останнього змушує потенційні джерела отримання якісних органічних добрив, що вимагає уваги в розрізі відчутного зростання ринку органічної продукції. Всі зазначені тенденції з різних сторін характеризують ринок продукції сільського господарства, який виступає цільовим ринком для підприємств сільськогосподарського машинобудування.

Для визначення загальних тенденцій розвитку сільськогосподарських підприємств розглянемо динаміку ВВП, сільського господарства та його питому вагу у ВВП (рис. 2).

За досліджуваний період до 2015 рік питома вага значно збільшилася, проте після цього спостерігається скорочення і за 2019 рік вона становить 10,11 %, враховуючи позитивну динаміку щодо зростання обсягу як сільського господарства так ВВП загалом за досліджуваний період, скорочення долі цієї галузі в структурі свідчить про менші темпи зростання досліджуваної галузі порівняно з іншими.

Передусім це стосується оптової та роздрібною торгівлі, яка лідирує за питомою вагою у ВВП, та переробної промисловості, яка протягом досліджуваного періоду майже весь час займає друге місце.

Крім того, варто зазначити, що основною формою власних фінансових засобів сільськогосподарських підприємств є прибуток підприємств (табл. 1).

Як видно з таблиці 2 чистий прибуток від діяльності підприємств у 2018 р. склав 78 457,7 млн. грн., що на 61 204,1 млн. грн. більше, ніж у 2010 р. При цьому за січень-вересень 2018 р. фінансовий результат діяльності склав 437,6 млн. грн., при цьому 89,0% підприємств спрацювали прибутково та отримали 703,0 млн. грн. прибутку, а 11% отримали збиток 265,4 млн. грн., що є найкращим результатом по всіх галузях народного господарства.

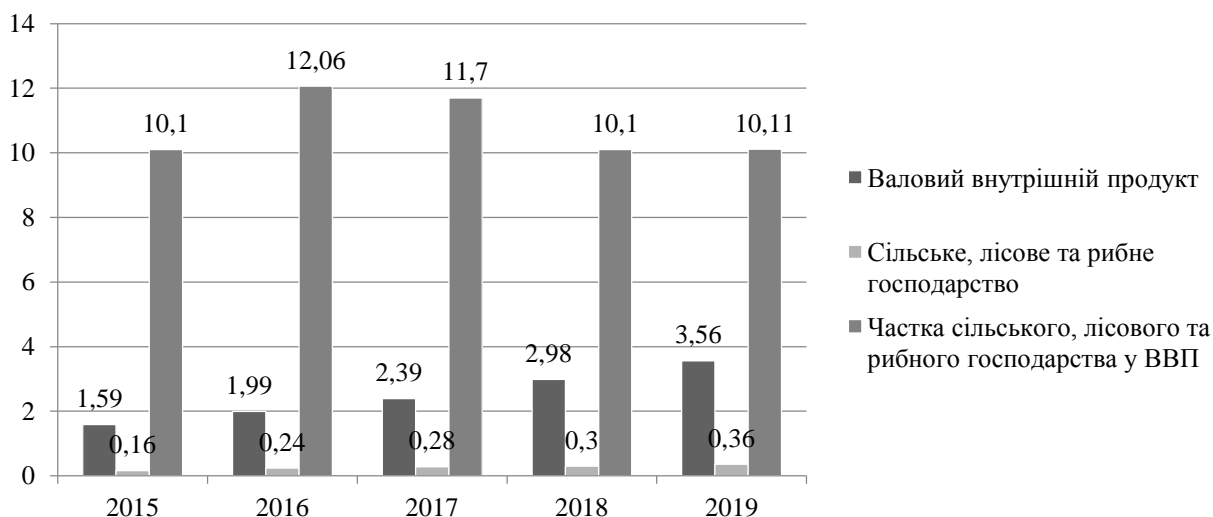


Рис. 2. Ключові макроекономічні показники

Джерело: сформовано автором на основі [11]

Таблиця 1

Фінансові результати підприємств сільського, лісового та рибного господарства

№	Назва показника	Рік			2018 р. до 2010 р. (+/-)
		2010	2015	2018	
1	Фінансові результати від звичайної діяльності до оподаткування, млн. грн.	17 291,0	103 137,6	69 344,1	52 053,1
2	Чистий прибуток, млн. грн.	17 170,5	102 849,1	68 858,5	51 688,0
3	Рентабельність операційної діяльності, %	22,9	41,7	22,4	-0,5 п. в.

Джерело: сформовано автором на основі [11]

До основних причин збитковості сільськогосподарських підприємств можна віднести перш за все низьку платоспроможність населення, що не дає змогу підтримувати необхідний рівень попиту на продовольчі товари.

Аналізуючи рівень рентабельності операційної діяльності, можемо сказати, що найбільш вдалим роком був 2015 р., коли цей показник досяг рекордної величини у 41,7%. При цьому найбільший рівень показали великі підприємства, що мали такі показники: 54,3% рентабельності операційної діяльності, 45,4% рентабельності всієї діяльності. У 2018 р. порівняно з 2010 р. рівень рентабельності зменшився на 0,5 п. в.

Максимальний темп зростання чистого прибутку спостерігався у 2010 р., становлячи 227,8%, а з 2011 р. темпи

зростання прибутку мають тенденцію до постійного зниження. Організація фінансового забезпечення діяльності підприємств сільськогосподарської сфери реалізується в таких формах, як використання власних ресурсів, використання кредитних ресурсів, бюджетне фінансування на безповоротній основі.

Аналізуючи структуру джерел фінансового забезпечення сільськогосподарських підприємств України можемо сказати, що загалом у питомій вазі показників залишається стійка тенденція до зміни довгострокових зобов'язань та забезпечення з 14,3% у 2010 р. до 6,5% у 2018 р., збільшення поточних зобов'язань та забезпечення з 31,5% у 2010 р. до 45,7% у 2018 р. (табл. 2).

Структура джерел фінансового забезпечення сільськогосподарських підприємств України

№	Назва показника	Рік			2018 р. до 2010 р. (+/-)
		2010	2015	2018	
1	Власний капітал	52,9	40,14	47,9	-5,1
2	Зареєстрований капітал	12,4	4,8	5,1	-7,3
3	Додатковий капітал	14,0	5,2	5,9	-8,1
4	Резервний капітал	4,4	2,7	3,1	-1,3
5	Нерозподілений прибуток	20,7	27,0	33,3	12,6
6	Неоплачений та вилучений капітал	1,4	0,5	0,5	-0,9

Джерело: сформовано автором на основі [11]

Власний капітал сільськогосподарських підприємств зменшився з 52,9% до 47,9%, хоча в грошовому виразі відбулося його збільшення приблизно в 4 рази, як і загалом по всіх джерел фінансування.

Варто проаналізувати й робочі місця та додану вартість сільськогосподарських підприємств (рис. 3).

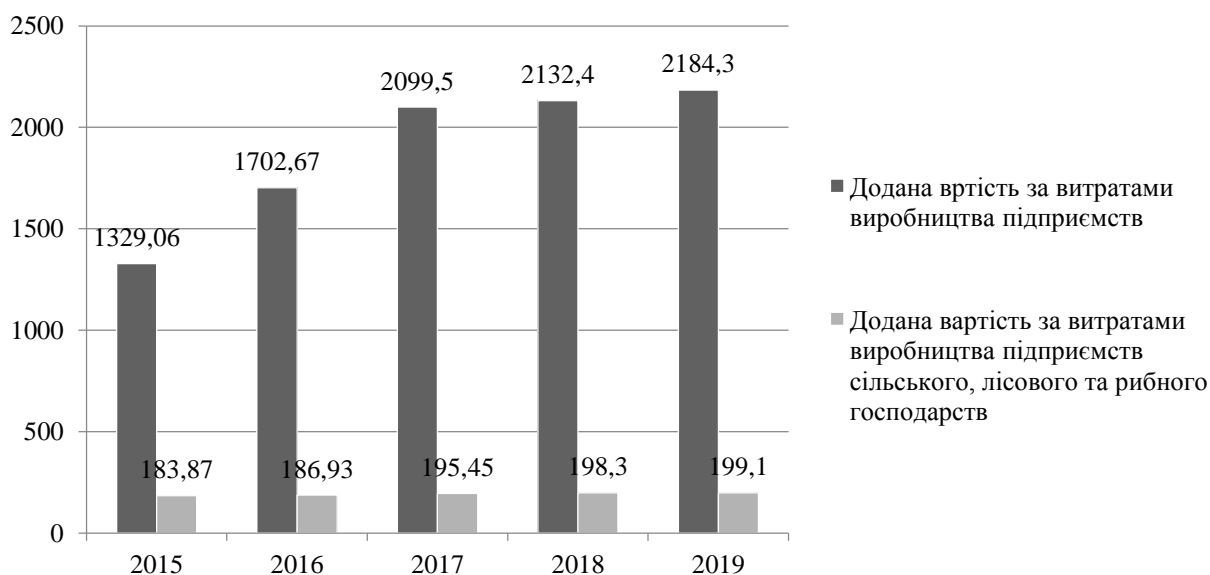


Рис. 3. Аналіз доданої вартості та кількості найманих працівників

Джерело: систематизовано автором на основі [11]

Як бачимо, доля досліджуваної галузі в доданій вартості нижча ніж у ВВП: найбільше значення вона мала у 2015 р. — 13,83, збільшившись з порівнянні з 2012 на 5,75 %, а потім скоротившись до 2017 р. на 4,52 %. З 2011 р. по 2018 р. кількість найманих працівників за всіма видами діяльності скоротилася на 25,4 %, у сільському господарстві цей показник склав 21,7 %.

Частка найманих працівників цієї галузі фактично не змінювалася, що свідчить про подібність тенденції скорочення працівників як в цілому в національному господарстві, так і в сільськогосподарському секторі.

Крім того, зниження темпів зростання доданої вартості галузі обумовлено саме погіршенням діяльності великих підприємств, які станом на 2018 рік

фактично втратили свої позиції. Частка малих та мікропідприємств, яка стрімко зросла у 2014 р. до 56 %, а потім втратила свої позиції, на 2017 р. становила 67,6 %. За обсягом реалізованої продукції ці значення менше, але простежуються ті ж тенденції: скорочення частки великих підприємств у 2018 р. до 7,58%, а сума частки малих підприємств та мікропідприємства становить 48,5%.

Сільське господарство за останні роки збільшило свою роль у формуванні ВВП (10,14%), стабільно займаючи одне із трьох домінуючих положень за обсягом, забезпечуючи в середньому 9 % населення робочими місцями, де створюються близько 10 % доданої вартості. У порівнянні з іншими галузями народного господарства в домінуванні продукції агропромислового в структурі експорту. Низький рівень конкурентоспроможності вітчизняної продукції на світовому ринку, що підтверджується переважанням в структурі експорту продукції найнижчого рівня переробки із мінімальним обсягом доданої вартості, дає підстави розглядати сільськогосподарський ринок як єдиний конкурентоздатний сегмент української економіки в глобальному просторі.

Таким чином, за останні роки в сільськогосподарській галузі спостерігається тенденція підвищення ролі середніх та малих підприємств поряд із значним зниженням присутності великих. Це обумовлює необхідність встановлення параметри попиту на сільськогосподарську техніку саме цих підприємств

За досліджуваний період стабільно зростала кількість прибуткових малих та середніх підприємств. Найкращі показники було отримано у 2015-2016 рр. У ці ж роки підприємства отримали найвищі абсолютні значення чистого прибутку. На жаль, з 2017 році тенденція погіршилася. Загалом ситуацію із ефективністю діяльності можна вважати дуже сприятливою порівняно із загальною результативністю малих та мікропідприємства, які за весь досліджуваний період є збитковими загалом за всіма видами економічної діяльності.

Стосовно сільського господарства, то в Україні є проблеми, які проявляються у відсутності або запізнілості необхідної економічної інформації, яка б характеризувала реальний стан речей (рис. 4).

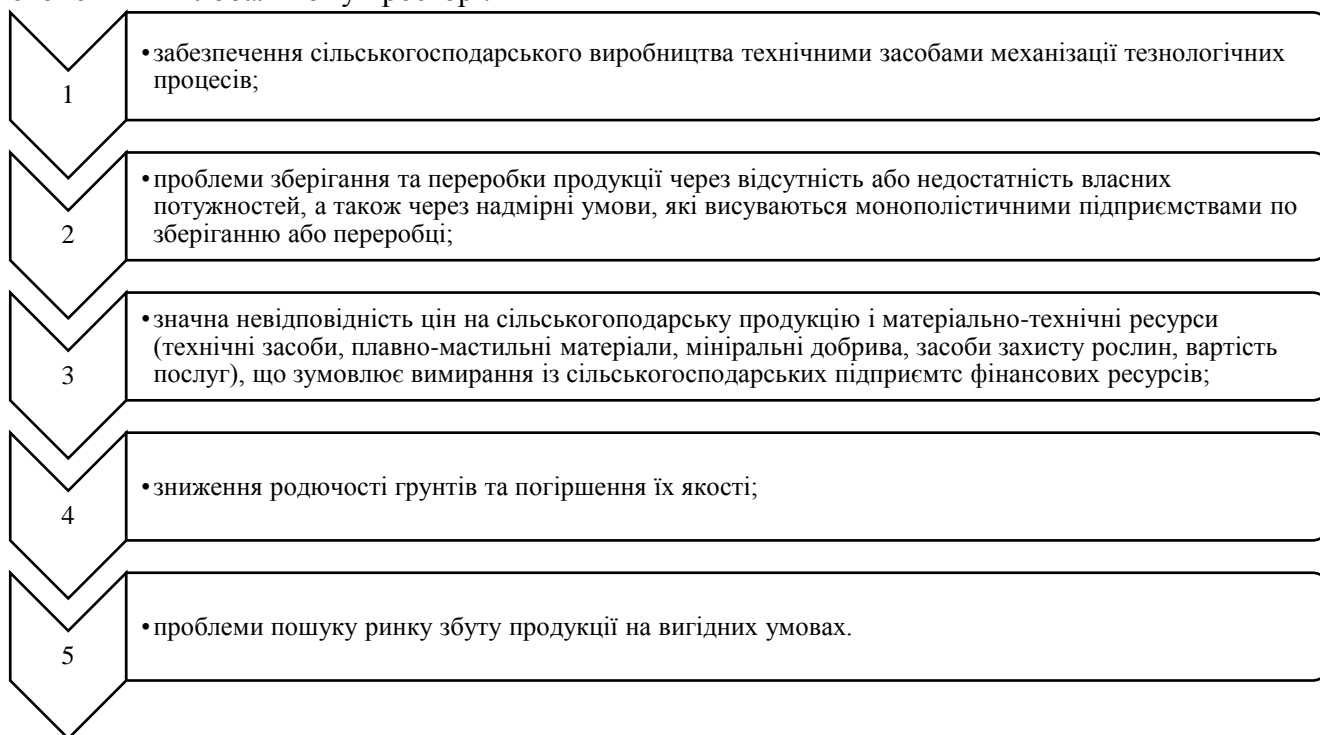


Рис. 4. Основні невирішені проблеми сільськогосподарських підприємств

Джерело сформовано автором на основі [12-17]

Перехід України до ринкових відносин вимагає в агропромисловому комплексі розробки нових підходів до стратегії сільськогосподарської політики, спрямованої на формування продовольчої безпеки країни, пріоритетність розвитку сільського господарства, докорінну перебудову економічних, соціальних та правових відносин в сільськогосподарській сфері, свободу підприємництва та конкуренції. Одним з основних резервів росту ефективності сільськогосподарського виробництва є раціональне використання головного засобу виробництва - землі. Сучасний стан сільського господарства входить у гостре протиріччя з стратегічними цілями національного державотворення і вимагає невідкладного прийняття цілісної комплексно довгострокової програми подолання кризи в сільському господарстві та сприянні розвитку села.

Разом з тим, основними стратегічними напрямками розвитку сільського господарства в Україні мають бути: вдосконалення нормативно-законодавчої бази, яка б забезпечувала стабільний розвиток сільського господарства; виробництво органічної, безпечної та екологічно чистої сільськогосподарської продукції; встановлення ринкових цін на продукцію, які забезпечуватимуть рентабельність її виробництва для основної маси виробників; упровадження досягнення НТП та інновацій; залучення молодих людей у сільське господарство; забезпечення гідної оплати праці в сільському господарстві та ін.

Висновки. Проведений аналіз діяльності сільськогосподарських підприємств та їх фінансового забезпечення показав, що сьогодні без його ефективного розвитку неможливий розвиток сільського господарства загалом. В сучасних умовах підприємства для своєї прибуткової діяльності повинні використовувати раціональні підходи до свого фінансового забезпечення. Адже виробництво якісної та продуктивної сільськогосподарської техніки виступає є не лише ключовою метою функціонування підприємств цієї

галузі, але й необхідною умовою розвитку та процвітання всього сільського господарства.

Література:

1. Месель-Веселяк В. Я., Федоров М. М. Стратегічні напрями розвитку аграрного сектору економіки України. *Економіка АПК*. 2016. № 6. С. 37-49.
2. Стецюк П. Механізми та інструменти фінансово-кредитного забезпечення аграрного виробництва. *Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства. Економічні науки*. 2015. Вип. 162. С. 40-48.
3. Бурачек І. В., Михайленко Н. В. Сучасний стан та перспективні напрями розвитку сільського господарства в Україні. *Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського*. 2018. Випуск 21. С. 134-137.
4. Росола У. В. Сучасний стан ринку сільськогосподарської продукції. *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія: Економіка*. 2017. Вип. 2. С. 46-51.
5. Худолій Л. Методи та інструменти фінансового забезпечення аграрного бізнесу України. *Науковий вісник НУБіП України. Серія: Економіка, аграрний менеджмент, бізнес*. 2014. № 200. С. 9-14.
6. Саблук П. Т., Месель-Веселяк В. Я., Федоров М. М. Аграрна реформа в Україні (здобутки, проблеми і шляхи їх вирішення). *Економіка АПК*. 2009. №12. С. 3-13.
7. Перков В., Добровольський П., Мельник О. Фінансовий механізм діяльності аграрних підприємств. *Modern Economics*. 2018. № 7. С. 131-138.
8. Михайлов А. П. Сучасний стан та перспективи розвитку аграрного сектору економіки України. *Науковий вісник УМО. Серія: Економіка та управління*. 2016. № 1. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvumo_2016_1_9.
9. Івченкова О. Ю., Гарбуз О. А. Сучасний стан та перспективні напрями розвитку сільського господарства в Україні. *Вісник економічної науки України*. 2018. № 2. С. 89-95.
10. Волошанюк Н. В., Сьомка А. К. Аграрний сектор України: тенденції, суб'єкти, перспективи реформування. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2017. Випуск 13. Частина 1. С. 45-49.
11. Офіційний сайт Державного комітету статистики. URL : <http://www.ukrstat.gov.ua/>
12. Дем'яненко М. Я. Фінансові проблеми формування та розвитку аграрного ринку. *Облік і фінанси АПК*. 2010. № 5. С. 6.
13. Дугієнко Н. О., Лева В. Е. Сучасні тенденції розвитку аграрного сектору України. *Інфраструктура ринку*. 2018. Випуск 25. С. 99-107.
14. Шутєєва О. Теоретичні засади визначення сутності фінансового забезпечення функціонування

ринку цінних паперів. *Фінансовий простір*. 2013. № 3 (11). С. 118–122.

15. Vlasenko T. Dynamics and structure of the agricultural machinery market in Ukraine: trends and prospects. *Znanstvena misel journal*. 2019. № 34. Pp. 16-22.

16. Стратегічні напрями розвитку сільського господарства України на період до 2020 року / за ред. Ю.О. Лупенка, В.Я. Месель-Веселяка. Київ : ННЦ ІАЕ, 2012. 218 с.

17. Кириленко О. Фінанси (теорія та вітчизняна практика) : навчальний посібник. Тернопіль : Астон, 2002. 212 с.

References:

1. Mesel-Veseliak, V.Ya. and Fedorov, M.M. (2016), “Strategic directions of development of the agrarian sector of the economy of Ukraine”, *Ekonomika APK*, № 6, pp.37-49.

2. Stetsiuk, P. (2015), “Mechanisms and tools of financial and credit support of agricultural production”, *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho tekhnichnoho universytetu silskoho hospodarstva. Ekonomichni nauky*, vol. 162, pp. 40-48.

3. Burachek, I.V. and Mykhailenko, N.V. (2018), “Current state and perspective directions of agriculture development in Ukraine”, *Mykolaivskiy natsionalny universytet imeni V.O. Sukhomlynskoho*, vol. 21, pp. 134-137.

4. Rosola, U.V. (2017), “The current state of the market of agricultural products”, *Naukovyi visnyk Mukachivskoho derzhavnoho universytetu. Ser.: Ekonomika*, №2, pp. 46-51.

5. Khudolii, L. (2014), “Methods and tools of financial support of agrarian business of Ukraine”, *Naukovyi visnyk NUBiP Ukrainy. Serii: Ekonomika, ahrarnyi menedzhment, biznes*, №200, pp. 9-14.

6. Sabluk, P.T. Mesel-Veseliak, V.Ya. and Fedorov, M.M. (2009), “Agrarian reform in Ukraine (achievements, problems and ways to solve them)”, *Ekonomika APK*, №12, pp. 3-13.

7. Perkov, V. Dobrovolskyi, P. and Melnyk, O. (2018), “Financial mechanism of agricultural enterprises”, *Modern Economics*, № 7, pp. 131-138.

8. Mykhailov, A.P. (2016), “Current state and prospects of development of the agricultural sector of

the Ukrainian economy”, *Naukovyi visnyk UMO. Serii: Ekonomika ta upravlinnia*, № 1, retrieved from : http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvumo_2016_1_9.

9. Ivchenkova, O.Yu. and Harbuz, O.A. (2018), “Current state and perspective directions of agriculture development in Ukraine”, *Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy*, № 2, pp. 89-95.

10. Voloshaniuk, N.V. and Somka, A.K. (2017), “Agrarian sector of Ukraine: tendencies, subjects, prospects of reforming”, *Naukovyi visnyk Mizhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Serii: Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo*, vol. 13, part 1, pp. 45-49.

11. The official site of State Statistics Committee (2020), retrieved from : <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

12. Demianenko, M.Ya. (2010), “Financial problems of formation and development of the agricultural market”, *Oblik i finansy APK*, № 5, pp. 6.

13. Duhiienko, N.O. and Lieva, V.E. (2018), “Current trends in the development of the agricultural sector of Ukraine”, *Infrastruktura rynku*, vol. 25, pp. 99-107.

14. Shutieieva, O. (2013), “Theoretical principles of determining the essence of financial support for the functioning of the securities market”, *Finansovy prostir*, № 3 (11), pp. 118-122.

15. Vlasenko, T. (2019), “Dynamics and structure of the agricultural machinery market in Ukraine: trends and prospects”, *Znanstvena misel journal*, № 34, pp. 16-22.

16. Lupenka, Yu.O. and Mesel-Veseliaka, V.Ia. (2012), *Stratehichni napriamy rozvytku silskoho hospodarstva Ukrainy na period do 2020 roku* [Strategic directions of agricultural development of Ukraine for the period up to 2020], NNTs IAE, Kyiv, Ukraine, 218 p.

17. Kyrylenko, O. (2002), *Finansy (teoriia ta vitchyzniana praktyka)* [Finance (theory and domestic practice)], Aston, Ternopil, Ukraine, 212 p.

Стаття надійшла до редакції 29.11.2020 р.